

intervencions

SENSE MEMÒRIA NO HI HA FUTUR

Paola Lo Cascio & Marta Pérez

«Sense memòria no hi ha futur», aquest és el missatge que més de cent joves historiadors van voler dirigir tant al món acadèmic i cultural com a la societat catalana en general al final de les III Jornades de Joves Historiadors i Historiadors, les quals van celebrar-se a Barcelona els dies 13, 14 i 15 de març del 2003 al Museu d'Història de Catalunya.

Quin lloc ocupa el coneixement del passat a la societat actual? I quin tipus de paper han de tenir els joves historiadors en la transmissió i divulgació d'aquest passat? Aquests són, en síntesi, els interrogants fonamentals que cap a la tardor del 2001 van propiciar que un petit nucli de doctorands i investigadors d'història contemporània, agrupats en l'Associació de Joves Historiadors i Historiadors de la Universitat de Barcelona, ens plantejéssim impulsar una trobada entre els joves historiadors dels Països Catalans. Tanmateix, aquesta iniciativa comptava amb el precedent de les dues jornades precedents (del 1984 i 1988, respectivament), les quals també van servir per establir ponts entre els joves historiadors d'aleshores. Al cap de més de quinze anys, doncs, i immersos en una situació històrica i política del món totalment diferent, uns nous joves historiadors han volgut recollir el testimoni per intentar conjugar aquell llegat amb les necessitats i expectatives d'avui dia.

Aquestes III Jornades han pretès crear, per una banda, un espai per donar publicitat al treball de molts joves investigadors, fer saber que és el que ara és de l'interès dels nous historiadors, i a més plantejar les perspectives i les metodologies utilitzades per

cadascú; i, per altra banda, volien que l'espai de les Jornades no fos tan sols un aparador sinó també un moment real de debat, en el qual es poguessin discutir les qüestions que més preocupen aquests col·lectius, contrastar enfocaments i opinions diverses, i construir contactes i col·laboracions.

Les més de cent persones que es van posar en contacte amb l'Associació, la realització de trobades de presentació de les Jornades en moltes universitats, les peticions de diverses revistes d'història fetes per estudiants universitaris i joves investigadors per presentar el seu treball durant les Jornades, les relacions establertes amb diversos col·lectius de docents en Història i amb centres d'investigació comarcal i de barri, ja al llarg del 2002 i durant la fase de preparació, van confirmar la percepció que calia, després de tant temps, una trobada d'aquesta mena. S'estava obrint, doncs, un procés participatiu important.

Resulta impossible explicar tots els debats que es van produir durant la preparació i la celebració de les Jornades, però sembla important destacar una sèrie d'aspectes que han caracteritzat aquesta iniciativa i que, sense una pretensió d'exhaustió, poden mostrar l'estat de la qüestió de la composició, dels problemes, dels interessos i de les aspiracions dels joves historiadors dels Països Catalans.

Un col·lectiu divers, una consciència d'unitat

En primer lloc, cal fer palesa la varietat en la procedència geogràfica i professional dels participants. Si bé la majoria dels comunicants i dels assistents eren del Principat, va haver-hi una gran participació d'investigadors del País Valencià i de les Illes i també d'investigadors estrangers. S'ha confirmat així l'existència d'una necessitat compartida d'enfortir i remarcar els forts llaços que uneixen els joves investigadors de tots els Països Catalans, alhora que s'ha demostrat un cop més l'interès dels que vénen de fora per la història i l'especificitat d'aquesta zona cultural. Pel que fa a la procedència professional, s'han trobat becaris juntament amb

professors de secundària i investigadors que per motius diversos (en primer lloc per l'endèmica falta de recursos per a la investigació) es dediquen a professions que no tenen res a veure amb el món de la història.

Sembla particularment important destacar el valor d'aquesta doble varietat, ja que gràcies a ella s'ha pogut produir, tant en la fase de preparació com durant la celebració, un enriquidor intercanvi de perspectives, tant territorials com professionals.

Superant les barreres: què i com investiguen els joves historiadors

Pel que fa als objectes de les comunicacions presentades, val a dir que en el moment de preparar les Jornades els organitzadors van optar per no seguir la tripartició cronològica (antiga, moderna, contemporània) que havia caracteritzat les anteriors edicions i van escollir dos temes transversals i amplis (poder polític i moviments socials; i globalització: societat capitalista i desenvolupament) en els quals poguessin inserir-se enfocaments i metodologies diferents, i dedicar una sessió a una reflexió sobre l'impacte de les noves tecnologies en la investigació històrica, un tema que es va considerar prou important en voler tractar de manera integral i necessària la problemàtica lligada a les fonts. Tot i la dificultat *organitzativa* que aquesta estructura de treball va comportar en alguns casos, avui podem dir que aquella decisió va ser encertada.

S'ha constatat que actualment els interessos dels joves historiadors dels Països Catalans són molt diversos i els seus sistemes metodològics fortament influïts per la interdisciplinarietat. A més del sòlid interès mostrat per la història de Catalunya, dels Països Catalans i de l'Estat espanyol en general (han estat objecte de moltes comunicacions temes relacionats amb la dictadura franquista, la transició, el segle XIX, el moviment obrer català i espanyol, la història de l'art...), també han estat molts els participants que han mostrat interès per la història d'Amèrica, d'Àfrica o de l'Europa Oriental. La majoria de les comunicacions presenta-

des s'encabien dins la història contemporània, però no hi han faltat valuoses aportacions de la història antiga, medieval i moderna, fins i tot de la prehistòria.

Molt diversos s'han mostrat també els enfocaments i les metodologies. A més de treballs més tradicionals d'història política i social, s'han presentat investigacions d'història econòmica, conceptual, cultural i de gènere. En general, pel que fa a les metodologies, s'ha pogut mostrar certa capacitat dels joves historiadors per trencar els esquemes tradicionals i comptar amb metodologies pròpies de l'antropologia, la politicologia i la filosofia de la història.

En aquest marc ha estat particularment interessant la reflexió realitzada sobre noves tecnologies i la investigació històrica. Si bé aquests nous mitjans (sobretot els informàtics) proporcionen possibilitats decididament interessants per a la investigació, ja que permeten una cerca ràpida d'informació, el repte que s'obre davant dels joves historiadors és aprendre com utilitzar correctament el gran volum d'informació a què es pot accedir, sobretot per divulgar el coneixement. En aquest context, les Jornades han posat l'èmfasi en la necessitat de treballar per construir una metodologia complexa i rigorosa per a la utilització de les noves fonts, que proporcioni criteris de selecció i prioritització de les informacions.

Preocupacions i propostes

En tercer lloc, és important destacar que a les tres taules rodones que s'han celebrat («Ensenyament, història i ideologia», «Situació sociolaboral dels joves historiadors» i «Publicacions d'història dels Països Catalans») s'ha

fet evident cert reconeixement recíproc, una consciència explícita de compartir els mateixos problemes independentment de la procedència geogràfica i professional. Els joves historiadors han sabut manifestar la capacitat d'assumir en el seu conjunt les problemàtiques inherents a la professió d'historiador, per compartir la incertesa, contrastar opinions i buscar solucions.

En aquest marc, s'ha mostrat particularment interessant la discussió sobre els nous escenaris professionals que s'obren a un món cada cop més caracteritzat per la multiplicació dels àmbits de transmissió del coneixement. Superant la dualitat ensenyament-acadèmia, els joves historiadors semblen optar per una conquesta d'espais culturals tradicionalment aliens, com els mitjans de comunicació de masses, la mediació cultural, els museus o les investigacions fora dels tradicionals circuits acadèmics.

La qüestió més candent: la transmissió del coneixement històric

Finalment, és important donar notícia d'una qüestió que es va demostrar present al llarg de totes les sessions i que va semblar la preocupació més gran en aquells dies de març i, per tant, d'absoluta actualitat: la transmissió del coneixement històric. La discussió sobre les tècniques, les característiques i els canals existents i per construir de transmissió del coneixement històric ha arribat, en algun cas, al to de la polèmica. El tema evidentment és complex i abraça dos grans camps: el de la formació i el dels mitjans de comunicació, acadèmics o divulgadors.

Pel que fa al primer camp, a les Jornades s'ha reflexionat sobre les moltes dificultats amb què ensopega l'ensenyament d'història a la formació superior, i s'ha censurat unànimement l'intervencionisme centralista dels governs del PP (i la passivitat dels governs català i balear) a la planificació quantitativa i qualitativa de la presència de la història als currículums formatius, que de fet impedeixen una adequada presència de l'estudi de la història dels Països Catalans i, en el marc d'una operació cultural i política ben definida, es priva del coneixement de la història més recent del país.

Pel que fa al segon camp, la discussió ha estat molt participativa, sobretot pel paper assumit, com a conseqüència de la creixent demanda de coneixement històric procedent d'amplis sectors de la societat, pels mitjans de comunicació audiovisual, i per l'aparició de noves i reeixides revistes d'història de caràcter

divulgador, en contraposició a un suposat aïllament dels mitjans tradicionals de transmissió.

Les opinions expressades i les actituds demostrades han estat profundament diverses. Juntament amb certa reacció «gremial» d'una part dels participants, que han posat èmfasi en la invasió del terreny professional per part dels periodistes, hi ha hagut qui s'ha mostrat favorable a l'existència de dos sistemes paral·lels, un acadèmic i d'excel·lència que no està, si més no directament, condicionat per les normes del mercat, i un altre divulgador que, en definitiva, sí que depèn d'aquestes normes però realitza una important tasca de conscienciació de la població normalment no interessada en el coneixement del passat i arriba a una població a la qual normalment no arribaria.

Finalment, hi va haver també qui va voler expressar la necessitat de trencar una contraposició que creia fictícia entre acadèmia i divulgació i que els dos sistemes podien trobar un punt de connexió profitós en una universitat i en unes publicacions acadèmiques més obertes i en uns mitjans de divulgació més rigorosos. El debat no va fer més que començar en aquelles discussions del mes de març.

Més encara, aquesta reunió sembla haver estat tan sols l'inici d'una important reflexió col·lectiva que s'espera destinada a donar fruits en properes dates. Deixant de banda les conclusions a les quals es va arribar en les III Jornades de Joves Historiadors (que com era d'esperar no van ser unívokes), queda sobretot la viva i emocionada participació en aquesta discussió, l'empenta decidida en la recerca de la superació dels esquemes tradicionals i l'exigència d'un nou i més gran compromís amb la realitat i l'extensió del coneixement històric. També, i sobretot en el cas dels Països Catalans, representa la clau per a la construcció d'una societat més conscient, que sàpiga i pugui d'una vegada fer aquell exercici antic però sempre imprescindible que consisteix a mirar amb atenció al passat per poder construir el futur, en el qual els joves historiadors han manifestat voler jugar un paper de gran importància. ■

—El petit rei familiaritzant-se amb la *Frivolologia del matrimoni*, estudiant sota la mirada del preceptor la *Imitació de Crist*.
Golia: Pasquino (Torí)